

Matlafousku, k noze!

Název emise: Štěňata – česká národní plemena
psů: Český strakatý pes

Den vydání: 3. 2. 2016

Platnost: ode dne vydání ve
styku tuzemském i meziná-
rodním až do odvolání

Hodnota: 13 Kč; kat. č. 875

Rozměr známkového obrazu:
26 x 36 mm

Výtvarný návrh: Zdeněk Daněk

Tisk: PTC, Praha

Druh tisku: plnobarevný OF

Tisková forma: 2x 50

Náklad: 750.000

FDC: OTp

Rytec: Jaroslav Tvrdouš

Tisk: PTC Praha; Náklad: 3.500 ks

Na Vysoké škole zemědělské v pražském Suchdole (dneska se jí vznešeně říká Česká zemědělská univerzita, ale tehdy jí nikdo neřekl jinak, než Hnojárna) jsem se poprvé setkal s výrazem *Horákův laboratorní pes*. Psalo se o něm ve skriptech, ta ale nebyla ilustrovaná, takže jsem nevěděl, jak vypadá. Podle názvu jsem si představoval nějakého chudinku zavřeného v kleci, třesoucího se strachy, kdy na něm zlí vědci zase budou dělat nějaké pokusy. Z hygienických i praktických důvodů je asi úplně lysý a podobá se nejspíš velké laboratorní kryse. Se skutečným „Horákem“ jsem se setkal až o pár let později, to už jsem pracoval jako redaktor v Zemědělském nakladatelství a dohadoval cosi s autorem nějaké publikace, kterému se tehle pes motal kolem nohou. Matlafousek!, napadlo mě okamžitě. Byl totiž naprosto podobný psímu hrdinovi z Žakovy Bohatýrské trilogie, jak jsem si ho pamatoval z ilustrací Vlastimila Rady.

Mám psy rád, zejména ty dobromyslné a kamarádké, a přesně takový Horákův laboratorní pes je. Jméno převzal po svém šlechtiteli, kynologovi Františku Horákovi (1909-97) z Klánovic. Ten pracoval jako asistent ve Fyziologickém ústavu Čs. akademie věd a rozhodl se vyřešit obtíž, které tu měli s pokusnými psy. Šlo totiž především o psy odložené, nejruznějších plemen a povahových vlastností. Právě tato nežádoucí různorodost byla ve vědecké práci překážkou. Horák se ji pokusil překonat vyšlechtěním plemene nového. V první polovině 50. let jako zakladatele vybral dva křížence, v podstatě voříšky, středně velkou šedou fenu a menšího strakatého třibarevného psa. V další generaci

byla k chovu vybrána třibarevná štěňata s tečkovanými bílými plochami, s důrazem na hnědý odstín srsti. Během pěti let se Horákovi podařilo dosáhnout schválení plemenného standardu, tedy popisu ideálního jedince nově vyšlechtěného plemene. V roce 1960 bylo – pod názvem Horákův laboratorní pes – zapsáno do plemenné knihy Čs. svazu chovatelů drobného zvířectva. (Malá odbočka: ČSSCHDZ se před rokem 1990 dokonce podílel na vládě !/ – byl členem Národní fronty ČSR, stejně jako Svaz českých filatelistů; na rozdíl od SČSF však na federální úroveň, tedy členství v NF ČSSR, nedosáhl. V obou případech však šlo o „vládnutí“ ryze formální – stejně jako další v NF sdružené subjekty oba svazy sloužily jen jako zástěrka diktatury KSČ.) Záměr se podařilo zdárně naplnit, nové plemeno mělo samozřejmě jednotnou podobu (zejména velikost a váhu) a vhodnou tělesnou stavbu, vyznačovalo se klidnou a mírnou povahou, nebylo náročné na péči a mělo vysokou plodnost. To všechno bylo pro laboratorní účely důležité. Na Horákových psech se úspěšně zkoušely nové léky a chirurgické postupy – jednomu byla dokonce transplantována ledvina.

Počátkem šedesátých let tedy situace vypadala slibně. Psi byli příznivě přijati odbornou i laickou veřejností, zúčastňovali se výstav služebních plemen, dokonce si zahráli ve filmu, a to hned na nejvyšší úrovni – v Oscarem oceněném dramatu *Obchod na korze* (Cenu Akademie získal v roce 1966 jako nejlepší cizojazyčný film). Chovná základna však byla úzká, snad čtyři desítky psů a fen, což pro laboratorní účely ústavu postačovalo, pro rozvoj plemene to ale bylo málo. František Horák se snažil chov převést mezi běžné chovatele, ale pro zdoluhavé schvalování se předání na počátku 80. let dočkala jen hrstka psů. Původní zjevné technické označení bylo změněno na *Český strakatý pes* a pod tímto názvem se několik nadšenců pokusilo o rozšíření plemene. Přes všechnu snahu však veřejnost o Strakáče jevila jen malý zájem, takže mu hrozilo dokonce vymření. Až počátkem 90. let se situace trochu zlepšila, ale vyhráno zdaleka není. Český strakáč je přitom mimořádně vhodný pro všechny, kdo by si rádi pořídili psa, ale bojí se, že chov je příliš náročný na čas a peníze. Zdeněk Srstka by v *Chcete mě?* o něm určitě právem prohlásil, že je to pejsek skromný, přátelský, nenáročný na péči, dobře se snáší s lidmi, s jinými psy a dalšími domácími zvířaty, ostražitě hlídá, a přitom neokouše, je dobrým společníkem dětí, pro jeho střední velikost ho můžete mít na zahrádce i v bytě.

Na nové známce vidíme psa a štěně, které ho tahá za ucho. V oznámení o vydání se píše, že jde o psiho tatínka naveného péči o hravé mládě, s trošku trpitelným pohledem, a tak ho také autor výtvarného návrhu – sám otec dvou dětí – pojal. Samotný „psi“ dvojportrét je zdařilý, pejsci mají výraz, což se u známek s tímto tématem hned tak nevidí. Trochu mě zklamala typografie (připadá mi chudičká, jen jakoby náhodně vysazená z některého počítačového fondu); co se hodí jako popis pod obrázek, nestačí pro název státu a nominální hodnotu. To je ale samozřejmě ryze subjektivní povzdech, někdo může opáčit, že není nad jednoduchost. Známka je vytištěna ofsetem, jemný rastr dává vyniknout detailům kresby, nápisy jsou pérové, což je její jediný zjevný ochranný prvek.

Kresebná výzdoba obálky dne vydání byla tištěna ocelotiskem z ploché desky. Zobrazuje stylizovanou Zeměkouli, na které leží Český strakatý pes, a to v místě České republiky, jejíž tvar má skvrna na jeho boku. Rytina je robustní a přitom hustá, takže se místy slévá, což byl možná tvůrčí záměr. Razítko je jednoduché, s nakloněnou hlavou psa (má zjevně vypadat roztomile, což se ale moc nezdařilo, mně připadá spíš jako oběšený) a domi-

cilem Praha.

Současně s vydáním známky a FDC Postřila připravila analogickou pohlednici v nákladu 2.400 kusů (a tisíc stejných pohlednic bez známky).

Autor výtvarného návrhu nové emise, Zdeněk Daněk (38), je profesionálním výtvarníkem. Po střední umělecké škole Václava Hollara v Praze studoval VŠUP, odkud přešel na Akademii výtvarných umění. Kdesi jsem o jeho díle četl, že „jeho obrazy jsou realistické, kombinované s konceptuálním myšlením. Zabývá se krajinou a problémy vznikajícími mezi kulturou a přírodou. Pouští se ale i do jiných oblastí, pracuje s novými médii, cizí mu není ani komiks nebo tetování.“ Ke známkové tvorbě ho jako nováčka přivedl předseda „výtvarné“ komise ČP Jan Kavan, sám zkušený tvůrce na tomto poli, který si rozšiřování počtu autorů zjevně vzal za své, což není zdaleka běžný přístup – a sluší se ho vyzdvihnout.

Vraťme se však k tématu nové známky. Český strakatý pes – pro mě pořád Horákův laboratorní – nemá budoucnost jistou. Malý počet chovatelů a z něj vyplývající malý počet plemenných jedinců způsobil, že v zájmu zachování plemene do něj byli v průběhu doby přikříženi psi dalších ras, někteří dokonce neznámého původu. Podíváte-li se na obrázky na internetu, uvidíte, že v rámci plemene jsou zahrnutí psi dosti podstatně rozdílného vzezření; typickou vzájemnou podobnost, jak ji známe z tradičnějších plemen, bychom hledali marně. Držme tedy Strakáčovi palce. Snad nepřijde doba, kdy by dnešní známka byla jedinou příležitostí, jak se s tímto sympatickým pískem setkat.

FB

